

УДК 336.143

DOI: <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2020-2-15>**Ліснічук О.А.**

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів імені Л.Л. Тарангул
Університету державної фіскальної служби України
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2563-0717>

Сотник О.О.

студентка
Університету державної фіскальної служби України

Lisnichuk Oksana, Sotnik Olha
State Fiscal Service University of Ukraine

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РЕАЛІЗАЦІЇ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ КРАЇН ЄС ТА УКРАЇНИ У СФЕРІ ФОРМУВАННЯ ДОХІДНОЇ ЧАСТИНИ БЮДЖЕТУ

COMPARATIVE CHARACTERISTICS OF THE IMPLEMENTATION OF THE EU AND UKRAINE BUDGETARY POLICY IN THE FORMATION OF THE REVENUE BUDGET

Формування дохідної частини державного бюджету є важливим інструментом економічного зростання країни й макроекономічної стабілізації та, відповідно, забезпечення високого рівня життя населення країни, тому необхідно приділити значну увагу проведенню необхідних заходів із забезпечення своєчасних надходжень до державного бюджету, а також здійснення визначених витрат. Якщо дохідна частина бюджету не забезпечує в повному обсязі видаткову частину, це призводить до дефіциту грошових коштів, зниження виробничої потужності країни та загалом спричиняє падіння рівня життя населення. Для підтримки належного соціального рівня та забезпечення рівномірного розвитку економіки держава мобілізує, залучає вільні грошові кошти, впливаючи на національні, демографічні, екологічні та регіональні процеси розвитку. Сьогодні бюджет як основний інструмент фінансової стабілізації є об'єктом аналізу не тільки громадськості та керівних органів держави, а й міжнародних фінансових організацій та приватних інвесторів.

Ключові слова: доходи бюджету, внутрішній валовий продукт, податкові надходження, бюджетна політика, економіка країни, рівень життя населення, фінансова стабільність, макроекономічні показники.

Формирование доходной части государственного бюджета является важным инструментом экономического роста страны, макроэкономической стабилизации и, соответственно, обеспечения высокого уровня жизни населения страны, поэтому необходимо уделить значительное внимание проведению необходимых мер по обеспечению своевременных поступлений в государственный бюджет, а также осуществлению определенных расходов. Если доходная часть бюджета не обеспечивает в полном объеме расходную часть, это приводит к дефициту денежных средств, снижению производственной мощности страны и в целом к падению уровня жизни населения. Для поддержания надлежащего социального уровня и обеспечения равномерного развития экономики государство мобилизует, привлекает свободные денежные средства, воздействуя на национальные, демографические, экологические и региональные процессы развития. На сегодняшний день бюджет как основной инструмент финансовой стабилизации является объектом анализа не только общественности и руководящих органов государства, но и международных финансовых организаций и частных инвесторов.

Ключевые слова: доходы бюджета, внутренний валовой продукт, налоговые поступления, бюджетная политика, экономика страны, уровень жизни населения, финансовая стабильность, макроэкономические показатели.

Formation of the revenue part of the state budget is an important tool for economic growth of the country and macroeconomic stabilization and, accordingly, ensuring a high standard of living for the population of the country. Therefore, it should be borne in mind that what should be done when they were most often transferred to the budget and also very important. If the revenue side of the budget does not fully cover the expenditures, it leads to a shortage of funds, a decrease in the country's production capacity and, in general, a decrease in the standard of living of the population. In order to maintain a proper social level and ensure a balanced development of the economy, the state mobilizes, attracts free money, influencing national, demographic, environmental and regional development processes. The problems of forming the revenue part of the State Budget of Ukraine are ineffective implementation of budget planning and forecasting, since their functioning is shaped by the level of the shadow economy, inflation, economic stability and changes in forecasting parameters. Due to the ineffective functioning of the budgetary policy, the imbalance of commitments and resources at all levels of the budgetary system and the excessive burden of debt can be observed, which will contribute to the misuse of a large part of budgetary expenditures and to the formation of an imperfect public financial management system. To date, the budget as the main instrument of financial stabilization is the object of analysis not only of the public and governing bodies of the state, but also of international financial organizations and private investors. The study of budget policy implementation is quite relevant not only for Ukraine but also for EU countries, since the creation and functioning of an effective budgetary policy is the best method of securing budget financing at its own expense and adhering to the principles of balance of budget revenues and expenditures. The article is devoted to the study and comparison of features of formation the revenue side of the budget of Ukraine and the countries of the European Union. The dynamics of the revenue part of the budgets during 2015-2019 are analyzed.

Key words: budget revenues, gross domestic product, tax revenues, budget policy, the economy, living standards, financial stability, macroeconomic indicators.

Постановка проблеми. У сучасних економічних реаліях матеріальна база будь-якої держави має забезпечувати її існування та реалізацію її функцій оскільки є основою благополуччя народу та інструментом утілення соціально-економічної політики. Проблеми бюджету, формування достатнього обсягу його доходів і забезпечення їх ефективного використання потребують особливої уваги.

На сучасному етапі розвитку України стан економіки є незадовільним, спостерігається низький рівень життя населення та дефіцит державних коштів, тому виникає потреба в детальному розгляді та аналізі практичних і теоретичних аспектів формування дохідної частини державного бюджету, а також у пошуку шляхів усунення недоліків і вдосконалення функціонування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремим питанням бюджетної політики країн ЄС із метою використання їх досвіду в Україні присвятили свої праці такі вітчизняні науковці, як Л.В. Лисяк (досліджувала значення бюджетної політики як інструмента забезпечення фінансової безпеки України) [10]; О.Р. Західна, Л.О. Петик, О.С. Щур-Живко (визначали принципи побудови та особливості формування фінансових ресурсів, доходів та видатків, України) [7]; Т.А. Черемісова (досліджувала забезпечення організації бюджетної політики країн ЄС) [16]. Пріоритетні заходи державного управління та пошук інструментів для подолання фінансової нестабільності в провідних країнах Європейського Союзу висвітлювала О.А. Лісничук, проаналізувавши ВВП провідних країн [9]. Учені

зробили значний внесок у створення теоретичного підґрунтя для розроблення методів удосконалення механізму формування бюджетної політики України.

Метою дослідження є аналіз провадження бюджетної політики у сфері формування доходів бюджету України та країн ЄС, визначення основних проблем, недоліків та пропозицій щодо оптимізації та підвищення ефективності процесу формування та провадження бюджетної політики.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проведення бюджетної політики в будь-якій країні відображає особливості організації та функціонування її економіки, водночас під час порівняння складу бюджетної політики України з розвинутими європейськими країнами, а також з іншими державами, які проходять етап поліпшення соціально-економічного рівня та життя населення, можна відзначити незначні відмінності.

Ефективність здійснення бюджетної політики відіграє важливу роль не лише для забезпечення фінансової стабільності країни, а й для підвищення добробуту населення, адже лише під час ефективного використання методів, інструментів та важелів можна отримати прогресивний рівень розвитку. Сьогодні існують проблеми поповнення бюджету грошовими коштами, недовиконання більшості бюджетних планів, реструктуризації боргів як засобу боротьби з недоїмками, порівняно невисокий рівень податкових надходжень, але завдяки трансформації бюджетної і податкової систем змінився характер їхнього впливу.

Бюджетна політика передусім має бути спрямована на створення сприятливих умов для поліпшення соціально-економічного стану країни та розв'язання проблем, які на разі гальмують розвиток фінансового сектору держави. Сьогодні однією з найактуальніших потреб є збалансування розподілу та перерозподілу грошових надходжень бюджету для задоволення потреб громадян України, досягнення необхідного рівня фінансової безпеки та економічної стабільності [10].

В Україні та в країнах ЄС ключовим аспектом для розвитку економіки країни є формування дохідної частини бюджету, яке перебуває під постійним контролем держави, оскільки наповнення бюджету є ключовим елементом забезпечення стабільності та розвитку економіки, тому детальний аналіз проблем формування дохідної та видаткової частин бюджету є досить актуальним.

Формування дохідної частини бюджету включає у себе широкий спектр складників, таких як збільшення асигнувань бюджету, розподіл та перерозподіл ВВП, здійснення фінансової політики спрямованої на розвиток внутрішнього та зовнішнього ринків, забезпечення нормативно-правовою базою всіх сфер діяльності для підвищення рівня надходжень до бюджету від власності та підприємницької діяльності, а також сприяння зростанню прибутку державних унітарних підприємств та їхніх об'єднань. Державні доходи становлять фінансову базу, від їх величини залежить рівень забезпеченості держави ресурсами для виконання покладених на неї завдань. Як правило, їх класифікують за джерелами надходження коштів у бюджет. Цим політична, економічна і соціальна діяльність держави вже передбачає державні доходи як об'єктивну необхідність і закономірну реальність [7].

Для того щоб визначити рівень та склад дохідної частини, проведемо аналіз динаміки дохідної частини бюджету, яка складається із трьох складників: сукупних доходів, офіційних

трансфертів та державних цільових фондів.

Саме податкові надходження займають основне місце у дохідній частині державного бюджету, відображають найбільшу питому вагу у структурі доходів бюджету та слугують важливою умовою під час розподілу та перерозподілу внутрішнього валового продукту. Їх кількість формують економічні агенти, які здійснюють відрахування на користь держави. Податкові надходження займають провідне місце серед методів мобілізації бюджетних ресурсів та інструментів державного регулювання економіки, вони відображають стан національної економіки, її економічний зріст або спад [9].

Виконання бюджету та повне надходження доходів свідчить про ефективне фінансове забезпечення всіх ланок бюджетної системи. Для того щоб визначити шляхи ефективного розподілу та збільшення дохідної бази, проведемо аналіз показників дохідної частини бюджету України за 2015–2019 рр. (табл. 1).

Протягом аналізованого періоду спостерігається тенденція до приросту надходжень: станом на 2019 р. порівняно з 2015 р. загальна сума доходів зросла на 464,24 млрд грн (87,1%). Згідно з показниками, які формують дохідну базу бюджету, значну частину становлять саме податкові надходження – близько 80%. Порівнюючи кожен показник, зазначимо, що сума податкових надходжень зросла на 390,36 млрд грн (95,35%), а найбільше значення під час формування надходжень до бюджету в 2019 р., як і в попередні роки, мають: податок на додану вартість (ПДВ) з імпортованих та українських товарів, робіт і послуг, податок на доходи фізичних осіб, податок на прибуток, рента за користування надрами, внутрішні податки на товари та послуги, а також акцизи з нафтопродуктів, алкоголю і цигарок. Розмір неподаткових надходжень збільшився на 66,67 млрд грн, (55,55%) та офіційних трансфертів – на 5,59 млрд грн (178,03%). Частка надходжень цільових фондів посідає

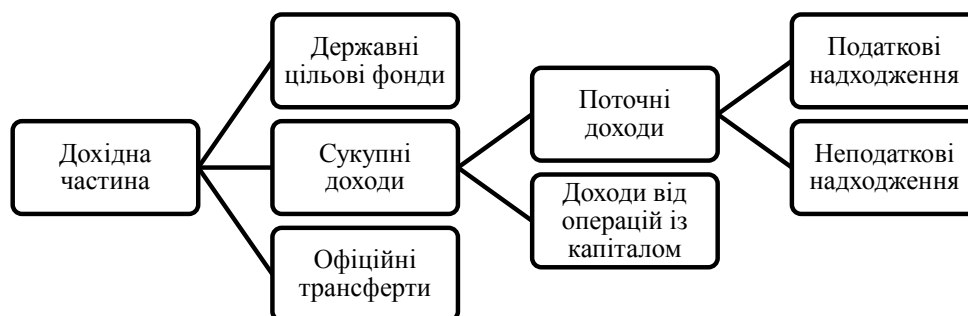


Рис. 1. Структура дохідної частини

Джерело: побудовано авторами

Динаміка формування дохідної бази ДБ України за 2015–2019 рр., млрд грн

	2015	2016	2017	2018	2019
Податкові надходження	409,42	503,88	627,15	753,82	799,78
Податки на доходи, податки на прибуток, податки на збільшення ринкової вартості	79,84	114,15	141,95	188,62	217,04
Податок та збір на доходи фізичних осіб	45,06	59,81	75,03	91,74	109,95
Податок на прибуток підприємств	34,78	54,34	66,91	96,88	107,09
Рентна плата та плата за використання інших природних ресурсів	39,8	44,09	48,66	45,27	46,75
Внутрішні податки на товари та послуги	241,56	325,63	422,27	493,36	502,05
ПДВ із вироблених в Україні товарів	108,09	139,49	180,17	79,13	88,93
ПДВ з увезених на територію України товарів	138,76	181,45	250,53	295,38	289,76
Акцизний податок із вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції)	38,78	55,12	66,3	71,14	69,89
Акцизний податок з увезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції)	24,33	35,01	41,99	47,7	53,46
Податки на міжнародну торгівлю та зовнішні операції	40,3	20,37	24,54	27,08	30,09
Збори на паливно-енергетичні ресурси	7,25	0,28	-0,01	-6,2	-0,003
Інші податки та збори	0,67	-0,65	-10,95	-505,1	3,86
Неподаткові надходження	120,01	103,64	128,4	164,68	186,68
Доходи від власності та підприємницької діяльності	71,08	51,59	71,55	87,17	114,41
Адміністративні збори та платежі, доходи від некомерційної господарської діяльності	15,01	8,03	10,44	18,41	10,38
Інші неподаткові надходження	7,51	9,94	10,88	12,39	15,76
Власні надходження бюджетних установ	26,41	34,08	35,53	46,69	46,13
Доходи від операцій із капіталом	0,17	0,19	0,29	0,66	0,18
Надходження від продажу основного капіталу	0,03	0,04	0,04	0,03	0,03
Надходження від реалізації державних запасів товарів	0,1	0,12	0,18	0,57	0,76
Кошти від продажу землі і нематеріальних активів	0,03	0,04	0,07	0,5	0,77
Кошти від ЄС, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ	1,8	4,11	1,61	1,46	1,14
Цільові фонди	0,16	0,29	29,85	0,19	1,77
Офіційні трансферти	3,14	4,17	5,97	7,3	8,73
Разом	532,9	612,17	790,66	926,65	997,14

Джерело: складено авторами на основі [6; 11–14]

четверте місце за розміром надходжень, який у 2019 р. становить 1,77 млрд грн, порівняно з 2015 р. стаття доходів збільшилася майже в три рази; частина доходів від операцій із капіталом посідає п'яте місце і зросла на 0,01 млрд грн (5,88%).

Незважаючи на стабільне збільшення дохідної частини бюджету, присутня також тенденція до зростання структурного (нециклічного) бюджетного дефіциту, який характеризується нарощуванням державних витрат швидшими темпами, ніж зростають доходи бюджету. Такий дефіцит виникає внаслідок дискреційної фіскальної політики, тобто такої, яка про-

водиться невідповідно до правил, а на власний розсуд влади [7].

Гармонізація бюджетної політики європейських країн і розроблення єдиних механізмів реалізації бюджетної політики зумовлені підписанням у 1992 р. Маастрихтського договору, яким передбачалися певні кількісні обмеження щодо показників державних бюджетів країн і які виступали критеріями можливості входу до ЄС. Так, рівень дефіциту державного бюджету не повинен перевищувати 3% ВВП, а загальний державний борг – 60%. Бюджетний процес на рівні країн ЄС здійснюється за єдиною методологією розроблення, ухвалення й

Таблиця 2

Динаміка власних ресурсів ЄС за 2015–2019 рр., млн євро

Показник	Роки				
	2015	2016	2017	2018	2019
Ресурси, засновані на ПДВ	18 087.0	15 895.1	16 947.3	17 624.8	17 738.7
Ресурси, засновані на ВНД	100 960.4	95 584.8	77 918.8	104 492.1	107 094.7
Корекція Великобританії	-443.0	626.1	102.9	0.9	0
Інші доходи та надлишки за попередній рік	0	- 21.8	-0.4	5.9	0
Традиційні власні ресурси	18 730.4	20 094.1	20 459.1	20 231.6	21 471.2
Всього	137 334.8	132 174.3	115 427.7	142 355.4	146 304.5

Джерело: складено авторами на основі [1–5]

виконання бюджетів, яка передбачає використання середньострокового бюджетного планування. Саме такий підхід надає можливість бюджетного фінансування цільових програм, реалізація яких виходить за межі фінансового року, а також дає змогу планувати витрати в розрізі окремих інституцій ЄС та стратегічних і тактичних цілей розвитку [8].

Особливостями фінансів ЄС є те, що вони утворюються повністю за рахунок власних фінансових ресурсів, а їх акумуляцією до бюджету ЄС займаються безпосередньо країни-члени. Щороку Рада Європейського Союзу та Європейський Парламент приймають рішення щодо бюджету та формування надійної бюджетної дисципліни. Парламент приймає рішення щодо бюджету, лише розглянувши бухгалтерські звіти та річний звіт про оцінку можливості фінансування за рахунок власних коштів, підготовлений Комісією, разом зі щорічним звітом Європейського аудиторського суду [15].

Аналіз сучасного стану та структури бюджету ЄС свідчить про значне превалювання власних фінансових ресурсів. Проаналізуємо динаміку доходів бюджету Європейського Союзу протягом 2015–2019 рр. (табл. 2).

З рис. 2 видно, що значна частина надходжень ЄС формується за рахунок власних ресурсів, що є ключовою особливістю бюджетної політики ЄС, оскільки символізує своєрідність розвитку європейської інтеграції. Протягом 2015–2019 рр. спостерігається стійка тенденція надходжень за рахунок власних ресурсів, заснованих на ВНД, – 73,19% усіх надходжень у 2019 р., це є важлива стаття, яка визначається виходячи з розмірів внутрішнього національного продукту за узгодженими правилами відповідно до потреб бюджету. Країни – члени ЄС можуть користуватися деяким коректуванням під час розрахунку своїх внесків, усі питання стосовно внесків вирішуються за допомогою контрольних перевірок, переговорів, звернень до Європейського суду.

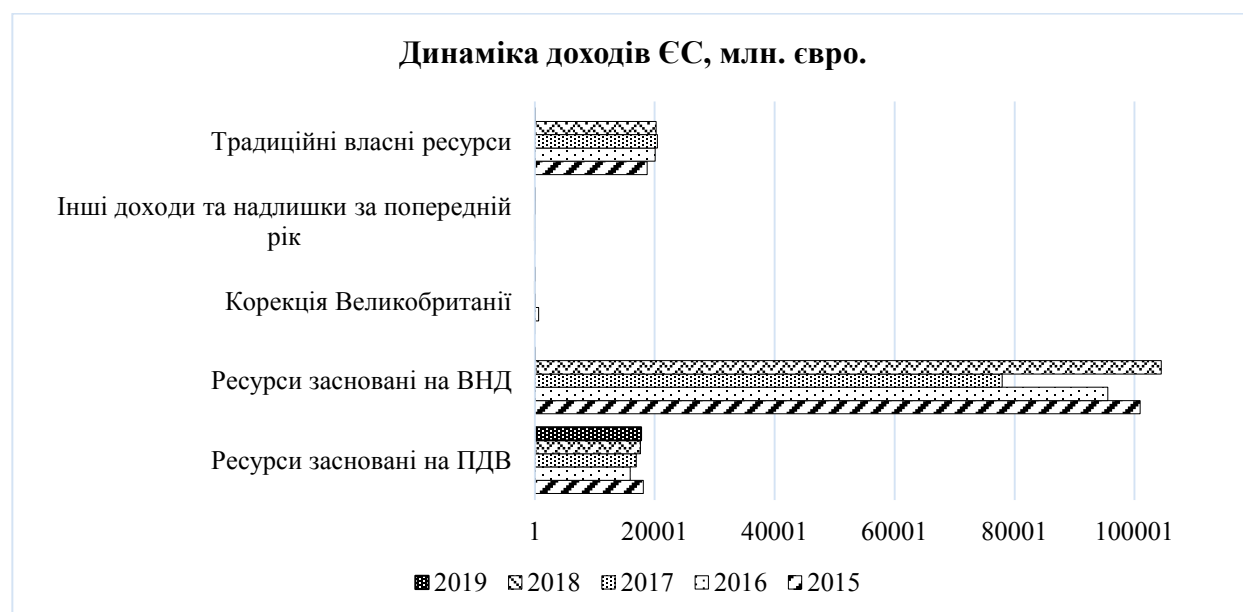


Рис. 2. Динаміка власних ресурсів ЄС за 2015–2019 рр., млн євро

Джерело: складено авторами на основі [1–5]

Частка ресурсів, заснованих на ПДВ, становить 12,12%, а традиційних власних ресурсів (переважно імпордне мито за ввезення товарів до країн ЄС) – 14,67% усіх доходів. «Власними» ресурси називаються тому, що вони належать ЄС відповідно до його законодавчої бази і сплачуються державами-членами без прийняття ними будь-яких додаткових рішень. Зобов'язання здійснити платежі до бюджету ЄС у держав-членів з'являється автоматично з моменту його затвердження на фінансовий рік [8].

Європейська Комісія для забезпечення дотримання правил збору податків у країнах ЄС має у своєму складі інспекторів, що забезпечують ефективне функціонування всіх процесів та несуть повну відповідальність за порушення договірних умов передавання доходів в бюджет ЄС і повинні здійснювати відшкодування збитків за рахунок особистих коштів. Для дотримання жорсткої бюджетної дисципліни та запобігання виникненню дефіциту бюджету гранична величина загальних доходів ЄС (власних ресурсів) завжди дорівнює максимальному розміру витрат ЄС (граничних ресурсів). Розмір «граничних ресурсів» бюджету ЄС установлений за домовленістю країн-членів і Європарламенту у процентному вираженні [16].

Висновки з проведеного дослідження. Основними проблемами формування дохідної частини державного бюджету України є неефективне впровадження бюджетного планування й прогнозування, оскільки їх функціонування формує рівень тіньового сектору економіки, інфляції, стабільності економіки та зміну прогнозних параметрів. Через неефективність провадження бюджетної політики можна спостерігати незбалансованість

зобов'язань і ресурсів на всіх рівнях бюджетної системи і надмірність боргового тягаря, це показує неефективність використання значної частини бюджетних видатків та недосконалість системи управління державними фінансами.

Основним завданням бюджетної політики ЄС є забезпечення «інклюзивного зростання» з високим рівнем зайнятості й скороченням кількості людей, що живуть в умовах бідності або ризику соціальної ізоляції. Саме тому на забезпечення ефективного та всеохоплюючого розвитку в бюджеті ЄС формується річний план, який має бути строго виконаний. Можемо спостерігати, що значну частину доходів ЄС становлять саме власні кошти, які забезпечують поліпшення рівня бюджетної політики та економіки країн-членів загалом.

Проаналізувавши практику формування бюджетної політики у сфері доходів бюджету країн ЄС, яка сформувалася під впливом еволюційних, національних особливостей та соціально-економічних чинників, що зумовило створення та функціонування ефективної, унікальної та уніфікованої системи фінансування бюджету країн-членів, додержання принципів збалансованості бюджетних доходів і видатків, можна стверджувати, що ефективним досвідом для України було б запровадження таких заходів, як: збільшення частини власних ресурсів у державному бюджеті; розроблення ефективного механізму залучення та нагромадження дохідної бази; скорочення управлінського апарату, проведення адміністративної реформи для досягнення економії видатків бюджету; подолання високого рівня тінізації економіки та підвищення добробуту населення.

Список використаних джерел:

1. Бюджет ЄС на 2015 рік. Фінансовий звіт. URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/af9650e2-bd17-11e6-a237-01aa75ed71a1pdf> (дата звернення: 27.03.2020).
2. Бюджет ЄС на 2016 рік. Фінансовий звіт. URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/54f1389f-b79e-11e7-837e-01aa75ed71a1pdf> (дата звернення: 27.03.2020).
3. Бюджет ЄС на 2017 рік. Фінансовий звіт. URL: https://ec.europa.eu/budget/library/biblio/publications/2018/financial-report_en.pdf (дата звернення: 27.03.2020).
4. Бюджет ЄС на 2018 рік. Фінансовий звіт. URL: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/about_the_european_commission/eu_budget/financial_report_web.pdf (дата звернення: 27.03.2020).
5. Бюджет ЄС на 2019 рік. Фінансовий звіт. URL: <https://eur-lex.europa.eu/budget/data/General/2019/en/GenRev.pdf> (дата звернення: 27.10.2020).
6. Доходи державного бюджету України в 2019 році. *Міністерство фінансів України*. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/income/2019/> (дата звернення: 26.03.2020).
7. Західна О.Р., Петик Л.О., Щур-Живко О.С. Аналіз доходів та видатків державного бюджету України. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/2/165.pdf> (дата звернення: 25.03.2020).
8. Колупаєв Ю.Б., Мельничук І.О. Проблемні аспекти формування та розвитку бюджету ЄС. 2018. URL: http://market-infr.od.ua/journals/2018/17_2018_ukr/61.pdf (дата звернення: 25.03.2020).
9. Ліснічук О.А., Боярин Ю.В. Пріоритетні заходи державного антикризового управління в провідних країнах Європейського Союзу. 2018. URL: http://ir.nusta.edu.ua/jspui/bitstream/doc/3744/1/3950_IR.pdf (дата звернення: 25.03.2020).
10. Лисяк Л.В., Журавель М.О. Бюджетна політика як інструмент забезпечення фінансової безпеки України. 2018. URL: <https://chmnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/07/Lisyak-L.-V.-ZHuravel-M.-O..pdf> (дата звернення: 25.03.2020).

11. Річний звіт про виконання Державного бюджету України за 2015 рік. *Державна казначейська служба України*. URL: <https://www.treasury.gov.ua/storage/app/uploads/public/5c0/e3d/c3e/5c0e3dc3e0d8a750786381.xls> (дата звернення: 26.03.2020).
12. Річний звіт про виконання Державного бюджету України за 2016 рік. *Державна казначейська служба України*. URL: <https://www.treasury.gov.ua/storage/app/uploads/public/5c0/e3d/a02/5c0e3da02dd38073221983.xls> (дата звернення: 26.03.2020).
13. Річний звіт про виконання Державного бюджету України за 2017 рік. *Державна казначейська служба України*. URL: <https://www.treasury.gov.ua/storage/app/uploads/public/5c0/e3d/81c/5c0e3d81c975a980554454.xls> (дата звернення: 26.03.2020).
14. Річний звіт про виконання Державного бюджету України за 2018 рік. *Державна казначейська служба України*. URL: <https://www.treasury.gov.ua/storage/app/uploads/public/5c9/df3/af7/5c9df3af78fc7201471128.xlsx> (дата звернення: 26.03.2020).
15. Фаріон М.М. Порівняльний аналіз джерел формування доходної частини бюджету країн ЄС та України. 2016. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5109> (дата звернення: 25.03.2020).
16. Черемісова Т.А. Фінанси Європейського Союзу та особливості їх організації. 2014. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IM AGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/ecfor_2014_2_7.pdf (дата звернення: 25.03.2020).

References:

1. The EU budget for 2015. Financial Report. Retrieved from: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/af9650e2-bd17-11e6-a237-01aa75ed71a1pdf> (accessed 27 March 2020).
2. The EU budget for 2016. Financial Report. Retrieved from: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/54f1389f-b79e-11e7-837e-01aa75ed71a1pdf> (accessed 27 March 2020).
3. The EU budget for 2017. Financial Report. Retrieved from: https://ec.europa.eu/budget/library/biblio/publications/2018/financial-report_en.pdf (accessed 27 March 2020).
4. EU budget for 2018. Financial Report. Retrieved from: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/about_the_european_commission/eu_budget/financial_report_web.pdf (accessed 27 March 2020).
5. The EU budget for 2019. Financial Report. Retrieved from: <https://eur-lex.europa.eu/budget/data/General/2019/en/GenRev.pdf> (accessed 27 March 2020).
6. Revenues of the state budget of Ukraine in 2019. Ministry of Finance of Ukraine. Retrieved from: <https://index.minfin.com.ua/en/finance/budget/gov/income/2019/> (accessed 26 March 2020).
7. West OR, Petik LO, Shchur-Zhivko OS Analysis of the State Budget Revenues and Expenditure of Ukraine. Retrieved from: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/2/165.pdf> (accessed 25 March 2020).
8. Kolupaev YB, Melnychuk IO Problematic aspects of the formation and development of the EU budget. 2018. Retrieved from: http://market-infr.od.ua/journals/2018/17_2018_eng/61.pdf (accessed 25 March 2020).
9. Lisnicuk OA, Boyarin YV Priority measures of the state anti-crisis management in the leading countries of the European Union. 2018. Retrieved from: http://ir.nusta.edu.ua/jspui/bitstream/doc/3744/1/3950_IR.pdf (accessed 25 March 2020).
10. Lysyak L.V., Zhuravel M.O. Budget policy as a tool for ensuring the financial security of Ukraine. 2018. Retrieved from: <https://chmnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/07/Lisyak-L.-V.-Zhuravel-M.-O..pdf> (accessed 25 March 2020).
11. Annual Report on Implementation of the State Budget of Ukraine for 2015. State Treasury Service of Ukraine. Retrieved from: <https://www.treasury.gov.ua/storage/app/uploads/public/5c0/e3d/c3e/5c0e3dc3e0d8a750786381.xls> (accessed 26 March 2020).
12. Annual report on implementation of the State Budget of Ukraine for 2016. State Treasury Service of Ukraine. Retrieved from: <https://www.treasury.gov.ua/storage/app/uploads/public/5c0/e3d/a02/5c0e3da02dd38073221983.xls> (accessed 26 March 2020).
13. Annual Report on Implementation of the State Budget of Ukraine for 2017. State Treasury Service of Ukraine. Retrieved from: <https://www.treasury.gov.ua/storage/app/uploads/public/5c0/e3d/81c/5c0e3d81c975a980554454.xls> (accessed 26 March 2020).
14. Annual Report on Implementation of the State Budget of Ukraine for 2018. State Treasury Service of Ukraine. Retrieved from: <https://www.treasury.gov.ua/storage/app/uploads/public/5c9/df3/af7/5c9df3af78fc7201471128.xlsx> (accessed 26 March 2020).
15. Farion MM Comparative analysis of sources of formation of the revenue part of the budget of EU countries and Ukraine. 2016. Retrieved from: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5109> (accessed 25 March 2020).
16. Cheremisova T.A. Finances of the European Union and features of their organization. Retrieved from: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF_2.20.df.pdf_2014.pdf4.20.2014 (accessed 25 March 2020).